

Forradalmi szimfónia tizenhárom szólamban

Pósa Zoltán
(1948, Debrecen)
író, költő, Budapesten él
József Attila-díjas

Erős Kinga: Szavakban lobog.
Írók az 1956-os forradalomban,
Orpheusz Kiadó, 2019.

„Egyik pillanatról a másikra hirtelen mindenki minden fontos dologban egyetértett.” Ferdinandy György e mondata világítja meg legtisztábban 1956 ethoszát a sok hasonlóan telitalálatos gondolat közül, amelyeket Erős Kinga örökített meg a *Szavakban lobog – Írók az 1956-os forradalomban* című rangos interjúkötetében. A jeles író, kritikus, irodalomtörténész az előszóban példaadó korrektséggel mond köszönetet a könyv névmutatóját is elkészítő irodalomtörténésznek, Soltész Mártonnak, és felidézi, hogy a mű ötletét korán eltávozott barátunk, Csontos János író és Szabó Mihály operatőr-rendező *Hazatérők* című dokumentumfilmje adta, amelyben a szerző szerkesztő-riporterként és producerként vett részt. E filmben azok az 1956-os írók szerepeltek, akik Nyugatra menekültek, és csak a rendszerváltozás után tértek haza. Erős Kinga a forgatás közben határozta el, hogy kötetbe foglalja a forradalom író résztvevőinek vallomásait. Először írásban rögzítette, kibővítette, megszerkesztette a *Haza-*

térők című filmben elhangzott beszélgetéseket Papp Tiborral, András Sándorral, Ferdinandy Györggyel, Makkai Ádámmal, majd folytatta az interjúk sorát. Mindezek eredményeként jelent meg idén a könyv. Az elsoroltakon kívül Ágh István, Bertók László, Buda Ferenc, Gömöri György, Nagy Pál, Pomogáts Béla, Szalay Károly, Sárközi Mátyás, Tóbiás Áron idézik föl ama szent ereklyeként megőrzött, 1956. október 23-ától november 4-ig eltelt napok emlékét. A remekül komponált beszélgetésekből kikristályosodik a példátlanul véres Rákosi-terror kilátástalansága, amely '56 hősiiesen tragikus drámáját kirobbantotta. Kirajzolódnak előttünk a november 4-i szovjet inváziót követő heroikus utóvédharcok, a szabadságharc hazai és nemzetközi utóélete.

A megszólaltatott tizenhárom jeles személyiség egy láthatatlan karmester mozdulatára valósítja meg tizenhárom szólamban a forradalmi szimfóniát. Az előzményekről tanúskodik Bertók László kálváriája, akit versekért,

Bíró Lajos: Piéta-töredék

röpcédulákért bőrtönöztek be. Plasztikusan, filmszerűen peregnék végig előttünk a Petőfi Kör-beli értelmiségi szervezkedések, a forradalom nyitánya, a műgyetemisták, az ELTE-hallgatók tüntető menete az időközben elhunyt Papp Tibor és Tóbiás Áron, az élők, Gömöri György, Szalay Károly, Nagy Pál emlékeiből. Sárközi Mátyás elbeszéléséből szinte kihalljuk a hangosan skandált „Ruszkik haza!”, „Aki magyar, velünk tart!” jelszavakat. Ágh István drámaian eleveníti föl a Kossuth téri ávós sortűz iszonyatát, amelynek kis híján áldozatul esett. Megrendülten, főlemelő katarzissal éljük át a börtönbüntetésre ítélt költő, nemzetőr, Buda Ferenc, az avantgárd költészet óriása, Papp Tibor, a világrészek vándora, Ferdinandy György visszaemlékezését. Mindnyájan életük meghatározó élményeként tartják számon a forradalmat, ami után meghalt az emberarcú szocializmus és a velünk rokonszenvező Nyugat hamis legendája. A forradalom utóéletéről is kapunk adalékokat: Makkai Ádámnak csak második nekirugaszkodásra sikerült átszöknie az osztrák határon, úgy, hogy kis híján aknára lépett. Ferdinandy György elbeszéli, hogy Párizsban ellenségesen fogadták őket bizonyos

baloldali értelmiségi csoportok, azaz korántsem volt annyira zökkenőmentes az integrálódásuk, ahogy ezt mostanában a Nyugat beállítja.

S az is kiderül, mi várt azokra, akik itthon maradtak. Tóbiás Áron felidézi, hogyan próbálta meg a Kádár-kabinet a több száz törvénytelen kivégzés mellett törvényesíteni, „peresíteni” az értelmiségiek üldözését. Kiemelten látványos volt az úgynevezett „nagy íróper”, amelyben Déry Ti-

bort, Háy Gyulát, Zelk Zoltánt, Tardos Tibort ítélték el. A kevésbé bűnösnek ítélték „kis íróperének” fő vádlottjai Fekete Gyula, Molnár Zoltán, Tóbiás Áron és Varga Domokos voltak. Pomogáts Bélát szívbeteg édesanyja letartóztatásával fenyegetve sikerült átmenetileg megfélemlíteni. Az is kiderül, mily képmutató volt a Kádár-kor „puhának” hazudott kemény diktatúrája. Az ötvenhatosokat az 1963-as amnesztia után is üldözték, rokonaikat is megbélyegezték a rendszerváltozásig.

Erős Kinga könyve egyedülálló: végre az írók kamerájával követi nyomon – az oral history eszközeivel – az 1956-os forradalom és szabadságharc eseményeit, magasrendű irodalmi igényességgel. Minden író a saját vérmérsékletének és stílusának egyedi ízeivel fűszerezve tesz megrendítő vallomást. A *Szavakban lobog – Írók az 1956-os forradalomban* című kiváló interjúkötet katartikus élményként teszi átélhetően hitelessé a magyar és a világtörténelem egyik leg tisztább magyar forradalmának hőseposzát.

Pósa Zoltán